

خوشرویی

امام علی علیه السلام :
خوشرویی تو، نشانگر بزرگواری
و کرامت نفس توست.

در اصطلاح اخلاقی و آموزه های دینی اسلام، به کسی خوش اخلاق گفته می شود که با گشاده رویی، زبانی ملایم و برخوردی شاد و پرنشاط با مردم روبه رو می شود، و در هر شرایطی این توانایی را دارد که با خوش رویی برخورد کند، لب هایی پر از تبسم، و کلماتی پر از محبت و لطف داشته باشد.

صادق آل محمد (علیه السلام) در تعریف خوش اخلاقی فرموده:

«حسن خلق آن است که برخوردت را نرم کنی، سختی را پاکیزه گردانی و برادرت را با خوش رویی دیدار نمایی».^[1]

این ویژگی اخلاقی از بارزترین صفاتی است که باعث جلب دوستی و محبت شده و در معاشرت های اجتماعی نقش تعیین کننده ای ایفا می کند.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَنْ حَسَنَتْ خَلِيقَتَهُ طَابَتْ عِشْرَتُهُ»^[2]؛

«هر کس اخلاقش خوب باشد معاشرتش نیکو می شود».

و امام باقر (علیه السلام) نیز فرموده اند:

«الْيَشْرُ الْحَسَنُ وَ طَلَاقَةُ الْوَجْهِ مَكْسَبَةٌ لِلْمَحَبَّةِ وَ قُرْبَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ»^[3]؛

«چهره نیکو و گشاده باعث جلب محبت و نزدیکی به خداوند عز و جل می شود».

از دین اسلام همواره پیروان خود را به نرم خویی و ملایمت در گفتار و رفتار فراخوانده و از درشتی و تندخویی بازداشته است. چرا که آن را یکی از مهم ترین عوامل قدرت، موفقیت و پیروزی انسان در زندگی می داند. کما این که مهم ترین عامل موفقیت انبیای الهی به خصوص پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) در جذب قلوب انسان ها و گسترش دین همان خوش اخلاقی، گشاده رویی، کلام نرم و دلنشین و نرم خویی بوده است.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در توصیف ویژگی های پیامبران الهی فرموده اند:

«مِنْ أَخْلَاقِ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ الْبَشَاشَةُ إِذَا تَرَاءَوْا»^[4]؛

«از اخلاق پیغمبران و صدیقان آن است که هنگامی که (در اجتماع) دیده می شوند گشاده رو هستند».

چرا که رسالت اصلی انبیاء الهی هدایت انسان هاست لذا در گام اول نیازمند برقراری ارتباطی مؤثر با مردم بودند تا بتوانند پیام پروردگار را به گونه ای عرضه کنند که مورد پذیرش باشد. از این رو، خداوند پیامبرانش را انسان هایی خوش خلق و گشاده رو قرار داد تا با جلب اعتماد و محبت مردم، سخن حق را بر جان ایشان بنشانند.

خداوند به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) در خصوص اهمیت بهره مندی از این مهارت در برقراری روابط صحیح اجتماعی می فرماید:

«قِيَمًا رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ لِيُنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ قَطًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْقَضُوا مِنْ حَوْلِكَ»^[5]؛

«به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می شدند».

با توجه به میزان اهمیت و کارایی این مهارت در آداب معاشرت اسلامی، دین اسلام پیوسته به مسلمانان توصیه می کند تا در معاشرت با دیگران خوش رو و خوش اخلاق باشند چرا که چهره

گشاده و گفتار مهربان و صمیمی از عوامل مهم ادامه یافتن و مؤثر بودن یک ارتباط است. امام باقر (علیه السلام) می فرماید: مردی خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) آمد و عرض کرد: «مرا سفارش کن». از جمله سفارشات پیغمبر به او این بود:

«الْقَاحَاکَ یُوجِبُ مُتَبَسِّطًا»^[6]؛

«برادرت را با چهره باز ملاقات کن».

امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز می فرمایند:

«عَلَيْکَ یَحْسُنُ الْخُلُقَ قَائِمَةُ یَکْسِبُکَ الْمَحَبَّةَ»^[7]؛

«خوش اخلاق باش چرا که محبت، دیگران را به سوی تو جلب می کند».

چگونه خوش اخلاق شویم؟

برای تحصیل خوش اخلاقی و مبارزه با بداخلاقی و علاج آن، لازم است به موارد زیر توجه شود.

1- نگرش توحیدی

راه بنیادین تحصیل خوش اخلاقی، توجه به توحید است یعنی توجه به این معنی که تمامی انسان ها مظاهر حق تعالی هستند و هر گونه برخوردی با آنها، در واقع برخورد با مظهر و صانع آنها محسوب می شود.

2- اصلاح شخصیت اخلاقی خود

یکی از راه های اساسی آن این است که رذایل اخلاقی را از درون خود بپالاییم، کسی که از دیگران متنفر است و نسبت به آنها کینه دارد، چگونه می تواند در برخورد اجتماعی خود با آنها، روی خوش، چهره ای خندان و همراه با صمیمیت داشته باشد. چه طور می توانیم توقع داشته باشیم که یک آدم حسود با محسود خود شاد برخورد نماید، خود خواهی، خودبینی، تکبر، غرور و خودپسندی، خشم و عصبانیت و پرتوقع بودن، همه عوامل بداخلاقی هستند که مانع بروز اخلاق پسندیده در انسان می شود.

3- توجه به زشتی بداخلاقی

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «بد اخلاقی عمل و عبادت انسان را باطل می نماید همان گونه که سرکه عسل را فاسد می کند»^[8].

امام علی (علیه السلام) فرمود: «اخلاق بد، بدترین همنشین انسان است، دوستان انسان را فراری می دهد و چیزی وحشتناک تر از بداخلاقی نیست»^[9].

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: «شما را سفارش می کنم از بداخلاقی بپرهیزید که بداخلاق بدون شک در جهنم است»^[10].

حضرت علی (علیه السلام): «بداخلاقی روزی انسان را کم می نماید».^[11]

با این همه زشتی چگونه یک فرد عاقل می تواند بد اخلاق باشد؟!

4- تمرین خوش اخلاقی

از راه های دیگر تحصیل خوش اخلاقی و رفع بداخلاقی تمرین عملی خوش اخلاقی هنگام برخورد با دیگران است. هر کس قادر است با یک تصمیم قوی عزم جزم و با رعایت اصل تدریج، به تمرین عملی در این زمینه بپردازد. اگر کسی تصمیم بگیرد حداقل به مدت چهل روز در برخورد خود نسبت به اطرافیان تجدید نظر نماید و در این مدت با سلام و احوال پرسی توأم با رویی گشاده، لبی خندان و رابطه ای صمیمی به عنوان اولین فن مؤثر ارتباطی، به منظور تمرین خوش اخلاق بودن و همچنین جلب محبت دیگران برخورد نماید که قطعاً نتایج خوبی خواهد گرفت.

پی نوشت ها

[1]. «عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ قُلْتُ لَهُ مَا حَدَّ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ ثَلَاثٌ جَنَاحُكَ وَ تَطِيبُ

- كَلَامَكَ وَ تَلَقَى أَخَاكَ يَبْشُرُ حَسَنًا»، الكافي، ج 2، ص 103.
- [2] . تصنيف غررالحكم و درر الكلم، ص 255.
- [3] . مشكاة الأنوار في غرر الأخبار، النص، 179؛ تحف العقول، 296؛ مستدرک الوسائل، ج 8، ص 453.
- [4] . مجموعة ورام(تنبيه الخواطر)، ج 1، ص 29.
- [5] . آل عمران(3)، آیه 159.
- [6] . مشكاة الأنوار في غرر الأخبار 75؛ الكافي(ط. الإسلامية)، ج 2، ص 103؛ تحف العقول عن آل الرسول(صلى الله عليه و آله و سلم)، ص 42.
- [7] . تصنيف غرر الحكم و درر الكلم، ص 255.
- [8] . كافي، ج 2، ص 321.
- [9] . تصنيف غررالحكم و دررالكلم، ص 264.
- [10] . بحارالانوار، ج 10، ص 369.
- [11] . عيون الحكم والمواعظ، ص 431.